

2023-07-04 Nr. NV-1653

		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIO PRANEŠĖJO KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS KLAUSIMAIS INFORMACIJOS APIE KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS SITUACIJĄ IR PASIŪLYMŲ DĖL TOLESNĖS PAŽANGOS KOVOJANT SU PREKYBA ŽMONĖMIS		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas	☐ Taip	Vidaus reikalų ministerija	☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta	Svarstyti ☐ TAP ☒ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis (A dalis) ☐ LRV posėdis (B dalis)
	☒ Ne Priėmimo terminas .			
			2023-06-27	☐ Grąžinti tobulinti

Tikslas. Pristatyti Vyriausybei informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją 2022 m. ir pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovoiant su prekyba žmonėmis.

Teisinis pagrindas. Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“ vidaus reikalų ministrui pavesta kasmet iki balandžio 1 d. pateikti Vyriausybei nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais parengtą informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją ir pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovoiant su prekyba žmonėmis.

Duomenys. Apžvalgoje vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka¹ surinkti statistiniai duomenys (ikiteisminių tyrimų, įtariamųjų, kaltinamųjų, nukentėjusiųjų, išnagrinėtų bylų, nuteistų asmenų, skirtų laisvės atėmimo bausmių) ir kiti duomenys (organizuotų mokymų, vykdytos prevencijos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo, pagalbos aukoms finansavimo ir kiti) yra naudojami teikiant informaciją Europos Komisijos koordinatoriui² ir kitoms tarptautinėms institucijoms bei organizacijoms, pvz., Europos Sąjungos statistikos tarnybai (Eurostatui), Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupei, Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo tarnybai, Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetui (CEDAW).

Situacija ir tendencijos (ikiteisminių tyrimų ir teismų sprendimų apžvalga). 2022 m. pradėta 12 naujų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis (52 proc. daugiau nei 2021 m., kuriais pradėti 7 nauji ikiteisminiai tyrimai). Prekybos žmonėmis formos išlieka tos pačios, kaip ir ankstesniais metais: asmenys, išnaudoti prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (BK 147 str.), priverstiniam darbui (BK 147¹ str.) ir seksualiniam išnaudojimui bei elgetavimui (BK 157 str.), tačiau 2022 m. daugiau ikiteisminių tyrimų pradėta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (pastarąjį penkmetį vyravo nusikalstamos veikos darymui).

Iš informacijos apie 2022 m. pradėtus ikiteisminius tyrimus nėra pakankama duomenų, kad galima būtų teigti, kad COVID-19 ligos sukelta pandemija ar neteisėti migrantai, kertantys Lietuvos ir Baltarusijos sieną, turėjo įtakos pradėtiems ikiteisminiams tyrimams prekybos žmonėmis srityje.

Prekiautojai žmonėmis įsimaish tarp gerų iniciatyvų, kuriomis buvo siekiama padėti nuo karo bėgančių Ukrainos piliečių masinio srauto metu. NVO duomenimis, užsieniečių registracijos centruose buvo stebima verbavimo prekybai žmonėmis situacijų užuomazgų. 2022 m. pradėtas 1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis neteisėtam įvaikinimui dėl Ukrainos globos namų vaikų.

Ikiteisminių tyrimų, kai tikslo valstybė – Lietuvos Respublika, pradėta beveik tiek pat, kai tikslo šalis buvo užsienio valstybė. Tai rodo, kad Lietuvoje palankios sąlygos prekybai žmonėmis.

2022 m. nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis pripažinta 15 asmenų, tai 42 proc. mažiau nei 2021 m. (26 asmenys),

¹ Vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. IV-245 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo ir Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemonės bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

² Pagal Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyvos 2011/36/ES1 dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos 19 straipsnį – „analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją“ ir 20 straipsnį – „valstybės narės palengvina Kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus užduočių vykdymą. Visų pirma valstybės narės perduoda koordinatoriui 19 straipsnyje nurodytą informaciją, kuria remdamasis jis prisideda prie Komisijos kas dvejus metus rengiamos pažangos, padarytos kovoiant su prekyba žmonėmis, ataskaitos“.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

iš jų daugiau moterų (įskaitant mergaites) nei vyrų.

2022 m. pirmosios instancijos teismams perduotos 9 baudžiamosios bylos. Kaltinimai pareikšti 14 asmenų (visi Lietuvos piliečiai) ir 1 juridiniam asmeniui (dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui). Daugiausia kaltinimų pareikšta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui. 2022 m. pirmosios instancijos teisme išnagrinėta 11 baudžiamųjų bylų (42 proc. mažiau nei 2021 m. (19 bylų) ir nuteisti 22 asmenys (2021 m. – 30).

Lietuvos policijos tyrimo³ rezultatai rodo, kad daugėja pranešimų dėl galimai padarytų prekybos žmonėmis nusikaltimų, didėja galimai nuo tokių veikų nukentėjusių asmenų įvairovė. Nors mažėja ir nutraukiamų tyrimų skaičius, gerėja tyrimų kokybė bei pareigūnų kompetencija, labai aktualus tarpinstitucinių ir specializuotų mokymų poreikis, siekiant gerinti visų institucijų gebėjimus identifikuoti prekybos žmonėmis atvejus.

Finansavimas. Daugiausia kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų buvo vykdoma pagal Kovos su prekyba žmonėmis 2020–2022 metų veiksmų planą (iš institucijoms skirtų asignavimų). Socialinei pagalbai teikti prekybos žmonėmis aukoms 2022 m. skirta 300 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų (kaip ir 2021 m.).

Pateiktas Vyriausybės pasitarimo protokolo projektas, kuriuos siūloma:

- (1) **pavesti Vidaus reikalų ministerijai iki 2023 m. spalio 1 d. pateikti pasiūlymus Vyriausybei dėl Vidaus reikalų ministerijoje atliekamų Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis funkcijų ir kovos su prekybos žmonėmis koordinavimo funkcijų atskyrimo.** Pagal Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimą Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“, Lietuvos Respublikos nacionaliniu pranešėju kovos su prekyba žmonėmis klausimais skiriamas Vidaus reikalų ministerijos atstovas. Šių Vidaus reikalų ministerijai priskirtų funkcijų vykdymas svarstytinas nepriklausomumo užtikrinimo aspektu, atsižvelgiant į Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupės (GRETA) 2019 m. rekomendacijas Lietuvai „įvertinti galimybę įsteigti nepriklausomą nacionalinio pranešėjo pareigybę, arba paskirti kitą mechanizmą nepriklausoma organizacine institucija, atsakinga už veiksmingą valstybės institucijų kovos su prekyba žmonėmis veiklos stebėseną, ir tikslingų rekomendacijų teikimą“; 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos reikalavimus nacionalinio pranešėjo pareigybei; Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) atliktų tyrimų „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje atitikties vertinimas“, „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje pokyčio sprendimo vertinimas“ rezultatus;
- (2) pavesti Policijos departamentui, Valstybės sienos apsaugos tarnybai, Valstybinei darbo inspekcijai ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai – **organizuoti (institucinius, tarpinstitucinius) praktinius mokymus**, apimančius prekybos žmonėmis aukos nustatymo, prekybos žmonėmis nusikalstamos veikos požymių nustatymo ir ikiteisminio tyrimo veiksmus iki galutinio sprendimo užbaigti ikiteisminį tyrimą priėmimo, **taip pat dalyvauti tarptautiniuose mokymuose šiais klausimais.** Rekomenduoti Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai šiuose mokymuose dalyvauti ir prisidėti prie jų organizavimo;
- (3) Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijoje, sudarytoje Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 785 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“, dalyvaujančioms institucijoms ir organizacijoms – **pagal kompetenciją prisidėti prie spalio 18 d., kaip Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis dienos, minėjimo 2023 metais** viešinant prekybos žmonėmis problematiką ir skleidžiant gerą patirtį apie sėkmingai atliekamus ikiteisminius tyrimus bei prekybos žmonėmis aukų laimėtas bylas, taip pat informuoti socialiai pažeidžiamų asmenų grupes apie prekybos žmonėmis pavojus.
- (4) Pasiūlyti Lietuvos savivaldybių asociacijai **paraginti visų savivaldybių administracijas organizuoti prevencines priemones prieš prekybą žmonėmis.**

PAŽYMĄ PARENGĖ

Asta Klapatauskienė

Viešojo valdymo grupės vyresnioji patarėja

³ Lietuvos policijos 2022 m. atliktas tyrimas „Prekybos žmonėmis ir susijusių nusikaltimų (pagal BK 147, 1471, 1472 ir 157 straipsnius) ikiteisminių tyrimų 2018–2021 m. mažėjimo (nepradėjimo) priežastys“